

населення – з іншого. Слід констатувати, що до цього часу розвиток співробітництва з громадянами відбувався спонтанно, без належної організації і системного підходу. Позитивним прикладом партнерства поліції (насамперед підрозділів превентивної діяльності) і громадськості є спільна діяльність з громадськими формуваннями, які вже тривалий час функціонують на підставі Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [1]. Відповідно до положення про Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, Департамент виконує надзвичайно багато функцій, частина з яких направлена на проведення превентивної та профілактичної діяльності.

Тому можна дійти висновку, що підрозділи превентивної діяльності, як і вся Національна поліція, може позитивно змінити ситуацію: буде кардинальною і якісно відрізнятиметься від старої міліції, перетвориться на ефективний державний інститут, який має надійно захищати права і свободи людини та громадянина, користуватиметься довірою та повагою громадян. Для цього потрібно вивчати позитивний досвід поліцейських сил у різних країнах, методи їх діяльності, необхідно виявляти схожі риси, зокрема щодо цілей підрозділів Національної поліції інших країн і тих завдань, з якими їм доводиться зіштовхнутися під час виконання своїх службових обов'язків.

Важливим для правових засад організації діяльності поліцейських у світі є Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію», в якій визначено, що поліцейський повинен діяти чесно, неупереджено із почуттям власної гідності. Зокрема, він повинен утримуватися від усіх проявів корупції і рішуче протидіяти їм. Важливим є також те, що Україна активно вивчає зарубіжний досвід, налагоджує обмін превентивною та профілактичною діяльністю, проводить спільні операції. Україна успішно інтегрується до системи Інтерполу, приєдналась до європейських конвенцій з питань дільничних справ та кримінального судочинства. Саме тому працівники підрозділів превентивної діяльності й надалі продовжують рекомендувати себе як високопрофесійні фахівці у боротьбі зі злочинністю. Аналізуючи організаційно-правові основи підрозділів превентивної діяльності в Україні, можна зробити висновок, що правовою основою організації та діяльності поліцейських в Україні є Конституція та закони, а також правові акти, в яких визначаються статус, права та обов'язки, відповідальність працівників поліції. Досвід країн Європейського Союзу останнім часом активно запозичується усіма країнами Європи, тому є перспективним напрямком подальших досліджень підрозділів превентивної діяльності в Національній поліції України.

Отже, на сучасному етапі розвитку державності можна виділити чотири напрямки вдосконалення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, а саме:

- 1) професійна організація підрозділів превентивної діяльності;
- 2) удосконалення нормативно-правової основи підрозділів превентивної діяльності;
- 3) якісний відбір і навчання кадрів для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України;
- 4) взаємодія працівників підрозділів превентивної діяльності (і в цілому Національної поліції) з населенням.

1. Про Національну поліцію: Закон України від 07.11.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Превенція / Вікіпедія. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Превенция#cite>.

Поливанюк Василь Дмитрович

доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки,
кандидат юридичних наук, доцент

Штирхунова Альона Дмитрівна

курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Реалізуючи ключові конституційні положення на шляху становлення суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави [1] (стаття 1 Конституції України), наша країна проводить ряд важливих реформ, зокрема й адміністративну. В її основу був покладений Указ Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» [2]. Говорити про її завершення наразі не

доводиться. Однак одним із вагомих результатів таких державних звершень стало прийняття Закону України «Про Національну поліцію» [3] (далі – Закон) як основного нормативно-правового акта, який визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України. На сьогодні у складі поліції функціонує патрульна поліція.

Для виконання покладених на поліцію повноважень поліцейський повинен мати відповідні правові можливості, відповідний процесуальний інструментарій. Закон містить розділ 5, який визначає перелік таких заходів та підстави їх застосування. Однак першочерговим у форматі даного дослідження є встановлення змісту поняття «поліцейський захід». Чітку відповідь на це питання дає законодавець у частині 1 статті 29 Закону. Поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Аналіз положень Закону у частині вказаного вище поняття дозволяє дійти висновку про поділ поліцейських заходів, що використовуються підрозділами патрульної поліції, на дві групи:

- поліцейські превентивні заходи;
- поліцейські заходи примусу.

Зазначені поліцейські заходи в межах своєї компетенції патрульна поліція застосовує для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення.

Патрульна поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування на правопорушення та може застосовувати такі превентивні заходи, передбачені статтею 31 Закону [3]:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування.

Слід зазначити й той факт, що законодавець встановив й обов'язкову вимогу до застосування вказаних поліцейських заходів, а саме обов'язок поліції, в тому числі й патрульної, під час проведення превентивних поліцейських заходів повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Якісно іншу групу поліцейських заходів складають поліцейські заходи примусу. До таких стаття 42 Закону [3] відносить:

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

Такий перелік є вичерпним як для поліцейських превентивних заходів, так і для поліцейських заходів примусу. Проте не усі ці поліцейські заходи використовуються у діяльності патрульної поліції. Разом із тим спільними для обох груп поліцейських заходів є вимоги до поліцейського заходу. Так, відповідно до положень статті 29 Закону [3], обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним. Розглянемо зміст кожного із зазначених.

Обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

Обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не

перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Обраний поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Поряд із загальними вимогами до поліцейських превентивних заходів та поліцейських заходів примусу законодавець встановив й вимоги до їх припинення:

- якщо досягнуто мети його застосування;
- якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною;
- якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Зазначені вимоги до моменту припинення застосування поліцейського заходу є запорукою правомірності дій поліцейського та унеможливають будь-які зловживання з приводу застосування наданого Законом інструменту.

Підводячи підсумок проведеного дослідження на тему поліцейських заходів у діяльності патрульної поліції, зазначимо, що останні слід розглядати як ефективний інструмент у діяльності Національної поліції. Даний інструмент визначає унікальне право поліцейських певною мірою обмежувати права й свободи людини і громадянина у зв'язку із вчиненням нею правопорушення. Однак, поряд із таким правом, законодавець визначив й ряд вимог як загального (законність, необхідність, пропорційність та ефективність), так і спеціального (вимоги до моменту припинення застосування) характеру до поліцейських заходів. Таким чином, було досягнуто збалансованості між правоохоронною діяльністю патрульної поліції та захистом права і свобод людини і громадянина, що є найвищою соціальною цінністю.

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Спец. вип. Ст. 2598.

2. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 № 810/98. *Офіційний вісник України*. 1999. № 21. С. 32.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

Опацький Роман Миколайович
доцент кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЮВЕНАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Так історично склалося, що ювенальна політика України є невід'ємною складовою державної політики, адже поява державних утворень ще в давні часи вимагала організації інститутів, що регулювали б суспільні відносини, у тому числі й у сфері транскордонного переміщення, у першу чергу товарів. Майже вся історія торгівлі та митної діяльності пов'язана з історією держави. Зважаючи на це, можна припустити, що митній політиці як елементу цілого притаманні всі основні ознаки, які характеризують ціле – державну політику – складне та багатогранне явище. Без з'ясування найбільш принципів та суттєвих рис державної політики досить важко скласти цілісне та глибоке уявлення про митну політику України.

Створити і реалізувати в сучасних умовах ефективну стратегію безпеки, що забезпечує захист суспільства від різноманітних загроз, без глибокої наукової розробки фундаментальних проблем організації розвитку людського суспільства, вивчення природи його інтересів і суперечностей, механізмів їх вирішення, раціонального комплексного використання ресурсів практично неможливо. Спроби емпіричного вирішення сучасних проблем, багато з яких за змістом і масштабами не мають аналогів в історії, не дають бажаних результатів, а інколи навіть посилюють негативні наслідки.

Пояснюється це, по-перше, тим, що всі види діяльності із забезпечення безпеки суспільства мають багатоплановий характер. Створення загальної теорії безпеки допускає тісну інтеграцію різноманітних наук. Об'єктивний процес диференціації знань і вузька спеціалізація практично перешкоджають формуванню визначення поняття безпеки. Вирі-